

Szár az Miklós György

HALÁLI ÉJSZAKA

G ally nem roppan, kő nem csikordul, néma árnyak, skalpra éhes rézbőrűek lopakodnak a sápadtarcúak tábora felé. A legionáriusok gyanútlanok, biztosak a győzelemben. A rohadékok. Nagyszájú, mocskos banda. Röhögcsélnek, sült húst zabálnak. Vedelik a rumot, káromkodnak, heverésznek a tüzek körül. Dölyfös rómaiak. Marconaképű, rusnya banda. Bűzösek, dől belőlük a sör meg a csuromra izzadt bőrnadrágok és szegecselt saruk szaga. Harcedzettek, nem ijednek meg senkitől. Elbizakodottak. Lehetnek is, van mire, higgyétek el. Meg sem fordul a fejükben, hogy rajtaveszhetnek. Pedig fognak. A sorsuk meg van pecsételve. Én csak tudom.

- Héé! Meg akarod fojtani azt a macskát?

Rémülten kapom oda a tekintetem. A szeme kigúvad, a nyelve kilóg. Kölyök még, alig pár hónapos. Felrántom a lábam, összeszedi magát, elszalad. Leül az ajtófélfá mellett, prüszköl, sértetten hátat fordít. Szégyen! Ó, hogy a franc egye meg! Ezt a szégyent! Félkönyéken támaszkodva fekszem a szőnyegen. Apám fölöttem, az íróasztala magasában, anyám is ott van valahol, nem tudom, hol, nem tudom, mit csinál, de ott van a háttérben, az előszobában vagy a konyhában szöszmötöl. A nyitott ablakon nyári meleg ömlik, lópatkók csattognak, tudom, hogy odalent az öreg Mátyás rozoga szekere zörömböl. A cirmos körülöttem sündörgött, dörgölözött, átbújt a hónom alatt, és amikor rátette a fejét a lábamra, akkor zártam rá a nyakára a másik lábamat. Óvatosan, hogy meg ne fulladjon, de azért ne tudja visszahúzni a fejét. Közeledett a leszámolás pillanata. A szőnyeg mintái patakok, mélyedések, egy-egy sziklatömb, mögöttük lapuló harcosok. Apám táskairógépének fekete fedele a hegy. Felderítőim jeleznek, a támadás jól szervezett ugyan, de a legionáriusokkal vigyázni kell, bármilyen óvatlanság végzetes lehet... elfelejtkezem a macskáról...

Ha nem szól apám, már döglött lenne? Elképzelem a testet. Mint a rongy. Mit csinálnánk vele? Elásnánk az erdőben? Apám elásná? Éget a szégyen. Ha nem szólnak, megöltem volna? Megdöbbsent a halál közelsége. Olyan közel settenkedett, hogy majdnem én lettem az.

Apám az íróasztala mögött ül, egyik kezével a telefonkagylót szorítja a fülére, beszél, hallgat, beszél, hallgat, bólogat, másik kezében golyóstoll. Nem látom, de tudom, hogy torzonborz szörnyecskéket, labirintusokat, csigavonalakat firkál a kéziratpapír szélére. Már el is felejtette az egészet. A macska él. Semmi sem történt. De akkor miért emlékszem? Miért van itt velem ma is ez a darabka múlt? Mint egy sziget. Freskó töredéke. Néhány perc, ami megcsomósodott az időben. Az ijedtség volna? A büntudat? A szégyen? Rég semmi közöm ahhoz a kölyökhöz, aki ott hever az apja dolgozószobájának a szőnyegén. Ezt a néhány percet miért őrzi az emlékezetem? Valamire figyelmeztet? Valami életbevágóan fontosra, aminek a jelentése nem kopott el az időben? Lehet, hogy az emlékezetnek ezek a kísértő szigetei vagyok én? Olyanok, mint az álmaim: enyéme és mégsem, belőlem fakadnak, mégis idegenek, pedig csakis hozzám tartoznak, senki máséhoz. Amíg el nem mesélem, le nem írom őket, nem léteznek.

Világok sokasága vett körül. Apámé. Anyámé. A nagyszüleimé: együtt és külön-külön is. A kórház világa. Az utcánké. A falué. Az erdőé. Mindegyik az én világom is. Egyik a másikban, én mindegyikben, mindegyik bennem. De akkoriban nem így láttam. Akkoriban nekem egyetlen világ létezett. Ami abba nem fért bele, az akkor sem létezett, ha ott volt az orrom előtt. Emlékszem a napra, amikor felismertem, hogy valójában sok-sok világ van, és az a sok-sok világ mégis egyetlenegy. Megrendítő volt, mert addig a csillagokat és a felhőket közelebb éreztem magamhoz, mint a körülöttem létező világ nagyobb részét. A fizikai valóságnak csak töredéke érintett meg. A jegenyefák éjszakai égboltra rajzolódó sötét árnya az én világom volt. Az égen dagadozó vagy rohanó felhők. A tetőcserepeken puhán lépdelő, kémények tövében üldögélő macskák. A rémes históriák a homokba fulladt kölykökről, amik nem tartottak vissza attól, hogy kövületek után kutassunk ugyanabban az elhagyott, erdei homokbányában. Az utcán kószáló kutyák. A nádas, a kórházi erdő, a Csíki-hegy barlangjai, Róma hét dombja, Leónidasz és a háromszáz hős spártai, Nofretete és Tutanhamon rejtelmes és mozdulatlan hallgatása. Az én világom volt a Sátán kutyája és Istállóskő árnyas barlangtorka, a durforti mamutcsontváz, pattintott nyílhegyek és bronz kardok, Piaf embernyúzó hangja. Ezt mind elfogadtam létezőnek. Az emberek többségét nem.

A felnőttek idegenek voltak és unalmasak. Árnyak, kísértetek. Nem is léteztek. Nem éreztem, hogy bármi dolgom lenne velük.

Anyám orvos volt. A világa jól látható és megfogható. Fehér köpeny, fapapucs, piros gumicsövű fonendoszkóp, az ügyeletes szobában tüdőmakett, formaldehidben ázó embriók. Ez mind ő volt, ez mind az ő világához tartozott. A park sétányain, a gesztenyefák alatt kóborló piros melegítő betegeket, az orvoskollégák, a nővérek. Apám világa messzebb volt. Magasabban. Másfelé. Szerinte. Megfoghatatlanul. A könyveiben. A mennyezetig érő könyvespolcain sorjázó könyvekben. Az íróasztala fiókjában a rég nem használt pipák, piros tintaradírok, dédapám világháborús kitüntetései közt. Az írógépében, amit olyan ádázul püfölt, hogy a nyitott ablakon az utca túloldaláig is elhallatszott.

Anyám mindent megtett a betegeiért, és beérte a gyógyítással. Nem politizált, és bár tudott a magyarságot sújtó történelmi igazságtalanságokról és fájó sérelmekről, azok orvoslását átengedte apámnak.

A kórház, ahol laktunk, rákos és tébécés betegek kórháza volt. A halál mindennap ott volt velünk. Nem volt idegenebb és nem volt félelmetesebb, mint egy távoli rokon, egy borzasztó nagynéni, hatalmas vörös konttyal, fehér tokával és csipkegallérral. Meglátogatja az embereket. Amerikánál is messzebről jön. Fáradhatatlan. Egyszer, de az még nagyon messze van, majd hozzánk is ellátogat.

Nem izgatott a halál. Minden a helyén volt, minden pontosan illeszkedett, nem mutatkoztak rések, hasadások. Aztán egy nap rémült tisztánlátással rácsodálkoztam a világra, és ráébredtem, hogy mindenhol rések tátonganak, semmi sem biztos, nincs jó és rossz, mindenről nekem kell eldöntenem, hogy jónak vagy rossznak tartom, és azt is megsejtetem, hogy még ez sem igaz, mert igenis van jó és van rossz.

Nyár volt, az iskola nem létezett, csak a messzi, talán soha el sem érkező jövőben, és annak a tudatlanságában védett kölyöknek, aki voltam, egyik napról a másikra kinyílt a szeme, és végre megértette, hogy minden, amit lát, az éppúgy a létező valóság része, mint Zéta és Dsidisia, a durforti mamutsontváz vagy Mucius Scaevola, aki tűzbe tartotta a kezét, hogy megmentse Rómát.

Hogy miért a Cenk-villa? Nem kérdés. Ezer éve, talán már óvodás koruk óta tervezték, hogy egyszer majd felderítik a kísérteties, romos épület titkait, és felkapaszkodnak a tornyába. Szántszándékkal ment egyedül, mert egyedül akart lenni. Még Titinek sem szólt. (Titi később

azt állítja, hogy szólt, és ő le akarta beszélni, kérte, hogy együtt menjenek, ahogy mindig is tervezték, de ő rendíthetetlennek bizonyult, Titi pedig nem mozdulhatott hazulról, mert az apja előző nap nekihajtott az oldalkocsis motorral egy hathengeres Dutra-traktornak, Titi nevelőanyja nyolc métert repült, és a traktor mögé kötött szecskázó csuklóból levágta a jobb kezét, amit visszavarrtak ugyan, de hetekre bent tartották a kórházban, az apja pedig örömeiben, hogy talán mégsem tette örökre nyomorékká a feleségét, ki sem mozdult azóta a Török kocsmájából, és amíg rendeződtek a dolgok, addig Titinek kellett felügyelnie és ellátnia a nyulakat és Hugit, a hároméves féltestvérét.) Este indult, sötétedés után, mert napfénynél könnyebb dolga lett volna. A várkastélyszerű épület magányosan állt egy alacsony dombon, az ősparkhoz hasonló, elvadult kert közepén. Képzeljének, amit akarnak – villámhárítók fölött károgó varjak csapatait, baglyok huhogását, denevérek sötét cikkanását, kiszáradt fák ég felé nyújtózó ágbogas árnyát, varangyok göröngyördülését a düledező kútnál –, az mind igaz lesz. Nem törődöm a regényes elemekkel, nem tudom, a hold vérben úszó, másnapos szemgolyóhoz hasonlított-e. Nem emlékszem, miként mászott át a mohos kőkerítésen, nyikorogtak-e korhatag spaletták, a rozsdás rács felsértette-e a kezét. Nem emlékszem a kandallókra, csak arra, hogy voltak kandallók, nem emlékszem a nagyteremből a torony homályába tekergő széles falépcsőkre, csak arra, hogy voltak széles falépcsők, és hogy vakolat és szikkadt galambszar csikorog a talpam alatt. Fenn a magasban kilép a körbefutó erkélyre. Az ég sötét szövetén sókristályként sziporkáznak a csillagok. Olyan ott fent, érzi, ha megfogalmazni nem is tudná, mintha a barátságos végtelen és a földfelszín érintkezne, mintha a mindenség simulna össze azzal a vékonyka felszínnel, ami az emberé. A fakorlát töredezett és hiányos, a padló deszkái közt tenyérnyi rések. Nem mozdul. A varázs delejes erővel hat, fél és eufóriát érez, fél a zuhanástól, az irdatlan mélységtől, az ismeretlentől, ugyanakkor tele van csodálattal és bizalommal, a jövő csupa ígélet és csupa bizonytalanság. Szél támad, mintha száz láb moccanna száraz avarban, aztán rájön, hogy a fal mellett magasodó jegenye levelei susognak alatta. Mélyen lent egy hársfa lombja ezüstösen fodrozódó tócsa. Hátát a falnak veti, érzi a hűvös követ, lassan leereszkedik, leül a padlóra. Bámolja az eget, ebben a kivételes pillanatban nemcsak tudja, hanem

érzi is a látvány lenyűgöző mélységeit, tudja és érzi azt is, hogy a csillagképek úgy vándorolnak fölötte, ahogy lassan fordul vele a deszka, az erkély, a torony, a Föld. Sajnálja, hogy mégsem várta meg Titit, hogy bár nincs egyedül, nagyon nincs, talán soha életében nem érezte még ennyire, hogy része a világnak, mégis sajnálja, hogy nincs kivel megosztania a pillanatot. Ki tudja, meddig üldögél a Cassiopeia, a Nagy Medve és az Orion alatt. Esztelen kölyök, gyáva és vakmerő, de óvja őt a részegek és bolondok őrangyala, míg körbeevickél a négyszögletes torony gyilokjáróján. Visszaér a rühös, mozdíthatatlan vasajtóhoz, befelé is átpréseli magát az arasznyi résen, és akkor meghallja a hangot. Gyereksírás, nyöszörgés, sikoltás. Azt szeretné hinni, reméli, hogy vadászó bagoly vagy macska, de érzi, hogy nem az. A hátán hideg futkos. A hang lángot idéz, ahogy a gyertya nyaldossa a sötétséget, néha vékonyka, vörössárga vonal, egyenes és rezzenetlen, aztán, mint huzatban a láng, megrebben, lobogni, vonaglani kezd, hüppög, nyögdecsel, majd ismét a magasba nyújtózik a hosszú és halk sikoly...

Ne számítsanak részletes beszámolóra. Nem tudom, mi történt. Összefüggés nélküli képek sora. Ennyi maradt. Mélyen alatta, lent a nagyteremben vörös fény dereng. Amikor a meredek pinceablakon bemászott és sorra járta a földszinti és emeleti helyiségeket, a csalé spaletták résein derengő fényben csak a megszünt élet kiábrándító maradékai közt botorkált: félig elszenesedett székláb a kandallóban, kövült szarkupacok a sarkokban, döglött galamb szikkadt, tollas csontváza a padlóba rohadva... A nagyteremben most mégis parázs vöröse izzik. A síri nyávogás felível hosszsan, mint amikor gyerek játszik a hangjával, az orrán vagy torkán kieresztett hanggal, figyel a fejében a rezgést, csukja és nyitja, csücsöríti a száját, zümmög, mormog, mint a tibeti szerzetesek, aztán újra magasra szárnyal a hang, vékonyka piros vonal, magába omlik, bugyogni kezd, elhal. Nem tudja, hogy a kín, a szenvedés, a halálfélelem hangjait hallja-e vagy valami mást, amiről még csak sejtései vannak, ahogy ősidők óta minden gyereknek, és amik aztán mindig beigazolódnak.

Félt, de nem maradhatott fent a viszonylag biztonságosnak hitt homályban, mozdulnia kellett, még ha a széles lépcső minden mozdulatára fülsértő csikorgásba, nyekergésbe is kezdett, ereszkednie kellett, kúszva-mászva, kézzel tapogatva ki a galambszaros deszkák közt leselkedő réseket, fél kezét mindig a korlátot csúsztatva, hogy ha

roppan, szakad a korhadt deszka, ne zuhanjon a mélybe, bízva abban, hogy a hang, mely továbbra is ott bugyogott és vonaglott a vastag kőfalak közt a sötétségben, a hang, mely időnként trillázott, majd egy váratlan csuklással önmagába zuhant, hogy aztán valami kútmélyi hörgéssel, szaggatott lihegéssel törjön elő, bízva benne, hogy a gyomrát és szívét felkavaró ősemberi hang elfedi az ő gyámoltalan menekülésének neszeit.

A lépcső alján elbukott, mert hiába meresztette a szemét, a kandalóban hunyorgó parázs vörös izzása nem világított, inkább magába szívta azt a kevéske fényt is, ami a hűvös, nagy teremben derenghetett, és éppen amikor elszánta rá magát, hogy kitör, megszabadul a csapdából, elszáguld a kandalló előtt a bejárati ajtó felé, amiről csak remélhette, hogy nyitva találja, akkor a hörgés, csuklás és vinnyogás hirtelen abbamaradt. Dermedten lapult a fekete csöndben, melynek meghatározhatatlan középpontjában tompa afrikai tam-tam szól: fülében dobolt a vér. Hogy a parázs izzó vöröse ne kápráztassa el, lehunyta a szemét, és akkor sem nyitotta ki, amikor meghallotta a suttogást, amiről előbb azt hitte, hogy róla, utóbb meg hogy neki szól. A fülén át a koponyájába hatolt, onnan a testébe, a csontjaiba, a gerincébe. Nem tudta, honnan jön, mintha nem is embertől származott volna, hanem a falakból vagy a falakon túlról, a kertből, ahová az előbb még olyan nagyon vágyott, vagy egyenesen a sötétségből, a világegyetem mélyéről. Kinyitotta a szemét, de az sem segített, a suttogás ugyanolyan személytelen és értelmezhetetlen maradt, mintha kövön száraz faleveleket söpört volna a fel-feltámadó, könnyű szél, mintha a semmi beszélt volna a semmihez. Kinyitotta a szemét, és úgy érezte, láthatatlan arcokba, láthatatlan szemekbe bámul bele, nem értette, hogy mi történik vele, nem tudta, hol van, milyen korban, kik veszik körül és mit akarnak tőle, vagy ő mit akar tőlük, miért kereste meg őket. Nem tudta, alszik-e vagy ébren van, mert az az állapot, amiben szinte lebegett, alvásnak valószínű volt, ébrenlétnek pedig álomszerű, mint amikor tudjuk, hogy álmodunk, vagy amikor azon gondolkodunk, hogy ébren vagyunk-e. Nem tudta, mit csinál, amikor felüvöltött. Idegenszerű hangjából, rekedt ordításából erőt merítve előre lépett. Valaki felhördült, láthatatlan kavardás támadt, visitás, dobogás, derengő árnyak... Állt a mindenre elszánt rémület bénító mozdulatlanságában... Aztán a súlyos döndülés. A hang úgy görgött végig a vastag, sötét falak

közt, ahogy a nyári égzengés gördül a hegyek és felhők fölött, és ahogy szétoztlott a zezzugos térben, felszívódott a homályos sarkokban és benyílókban, nyomában csak a közömbös csönd maradt. Kiegyenesedett, lépett néhányat, míg egy koszlott matracban meg nem botlott. Térdre esett, kishiján elbőgte magát, nem a félelemtől, hanem az iszonyattól és a megkönnyebbüléstől, feltápászkodott, a kandalló felé pillantott, mely sötét volt, az egykori tüzek melegét elnyelte az idő hidege, nem izzott benne parázs, nem lobogott szikrákat pattogtató, eleven láng, nem volt benne más, csak a hamu szürke derengése és feketeség.

Odakint hullott az eső. Nyári éjszakai langyos eső. Így képzelem. Épp csak eleredhetett, kövér cseppek püfölték a poros földutat, mintha sok száz gyerek láb futna topogva a sarkamban...

Mi történt? Nem tudtam. Ma sem tudom biztosan. Képek rémlenek, amik nem lehetnek igazak, például hogy aznap éjjel otthon hánytam és belázasodtam, de ez biztosan nem igaz, mert gyerekkoromban sosem hánytam, sosem fáj a fejem és szinte mindig lázas voltam, ezt később ragaszthatta hozzá az emlékezetem, talán mert a rossz filmekben és rossz regényekben mindig belázasodik a kölyök, akit megrázkódtatás ér. A korábbiakról sem állítom, hogy jól emlékszem, hogy úgy történt, ahogy leírtam. A csillagokra határozottan emlékszem. Ahogy hátamat a falnak vetve ülök a világmindenség közepén, ugyanakkor a peremén is, hiszen belelátok, ha nem is az egészbe. A hangok keltette iszonyatra is. Maguk a hangok elvesztek. Nem hallom, hanem tudom őket. Amiket hallok, azok más hangok. Nem tudom, az én hiányosságom-e vagy mindenki így van vele: a hangokat nem őrzi meg az emlékezetem. Emlékszem rájuk, de nem hallom őket. Megmaradt viszont a sötétség és lent a mélyén a vörös izzás. A gyanú, ami fojtogatott, és talán sírásra kényszerített volna, ha meg tudtam volna fogalmazni, amit nem tudtam, mert sem tapasztalatom, sem bátorságom nem volt még hozzá, és amitől üvöltöni szerettem volna, és azt remélem, valóban üvöltöttem is. Igen, a gyanúra is jól emlékszem. A gyanúra, amit aztán anyám, nem sejtven, hogy bármi közöm lehet az esethez, később akaratlanul beigazolt.

Abban a pillanatban, amikor valamit elkövetünk, vagy valami megtörténik velünk, sokszor nem sejtjük, hogy az életünk megváltozik, nem tér vissza a megszokott mederbe, hogy az előttünk lévő órák és hónapok

már soha nem lesznek olyanok, mint amilyen órákat és hónapokat korábban megéltünk.

A langyos esőben végtelen hosszúnak tűnt az előttem álló út. Elhúztam a Segítő Mária kápolnája mögött, aztán végig a régi temető málladozó mészkozerítése mellett, szinte éreztem a csalán és az esőben málladozó kő szagát, a tűzoltószertárnál rákanyarodtam a lejtőre, onnan elláttam egészen a kórházig, a házunkig, az egyik ablakunkban égett a villany, és mivel tudtam, hogy anyám ügyel, apám meg a világot váltja a fővárosi éjszakában, ez azt jelentette, hogy anyai nagyanyám nálunk maradt éjszakára. Ez valahogy jó volt, megnyugtató, hogy nem üres a lakás. Messzebb a kálvária-domb feketén magasodott a halványabb égre. Szedtem a lábam, és hogy rövidítsek, nem mentem el a hídig, lebuktam a patak árkába, átugrottam a holdfényben tekergő fényes szalagot, felkapaszkodtam a túloldalon, elhaladtam a mozi sötét kockatömbje mellett, a kirakatban egyetlen halovány neon világított, és a fotográfiák olyan elhagyatottan csillogtak az üveg mögött, mintha az egész jelenet, velem együtt, a súlyos csöppekben hulló esőben hazafelé tekerő kiskölyökkel, egy szomorú fekete-fehér film részlete volna.

Éjfél is elmúlt, mire hazaértem. Egyedül voltam, annyira egyedül, amennyire addigi életemben még sosem. A kórház hosszú vaskerítéséhez érve kikerültem a cirádás főkaput, hogy ne kelljen válaszolgatnom az unatkozó éjszakás portás érdektelen kérdéseire, hátrakutyagoltam, felugrottam a kőfalra, onnan felkapaszkodtam az öntöttvas rács tetejére, és már majdnem átemeltem a lábam, amikor megdobbant a szívem. Észrevettem, hogy a kerítésen belül, a házunk lépcsőházi bejárata mellett valaki megbújik a falkiszögellés sötétjében. A parázsló cigarettája árulta el.

Ne szarj be, én vagyok.

Beszartam, de nem mutattam.

Ki az az én?

Előlépett a kiszögellésből.

Indián? – ugrottam le a macskaköves udvarra. – Te meg mi a jó bűdös lószart csinálsz itt? Azon kívül, hogy engem ijesztgetsz.

Meg akarlak kérni valamire. A segítségedet kérem.

Ez új volt. Indián kéri az én segítségemet. Nem kórházi fiú volt, sokkal idősebb nálam, talán két-három, vagy akár négy évvel is. Hallgattam. Beleszívott a cigarettájába. Imponált, ahogy dohányzott,

hogy nem vágott fel velem, olyan magától értetődően szívta, mint a felnőttek. Pedig Caporalt szívott, amit rohadt nehéz volt beszerezni, és amit én a Piszkos Fredből meg az Előretolt helyőrségből ismertem, és ami apám szerint káplárt jelent, tizedest, amit azonnal elújságotlam a Káplár Irmának, aki az iskola legjobb csaja volt, és aki azt mondta erre, hogy hülye vagyok, és hiába kérdeztem tőle, hogy miért, inkább megsértődött.

Azért vársz rám itt?

Elpöckölte a csikket, a vörös rubin a sötétben gyönyörű ívet írva repült a Cipriánék lakása előtti kiskert tulipánjai közé, ahol kozmikus robbanásban, szikraesőben hullott elemeire.

Van neked lámpád, kérdezte válasz helyett. De nem olyan, amivel a nagymamád keresi az ágy alatt a bilit, hanem valami rendes.

Történetesen éppen bűvár régész akartam lenni, aki Attila és Árpád sírjának feltárása után nyomban a Yucatánra indul, meg Peruba, a Titicaca-tó elsüllyedt városainak a felderítésére, így hát bűvárszemüveggel, békauszonnyal és víz alatt is használható erős lámpával valóban rendelkeztem.

Nincs, feleltem szemrebbenés nélkül, arra gondolva, hogy nem tud olyat mondani, ami miatt kockára tenném a felfedezésekhez szükséges, keservesen megspórolt pénzemen vásárolt felszerelésemet.

És a bűvárlámpád?

Felejtsd el, mondtam eltökélten. Egyáltalán honnan tudsz róla? Egészen új. Még nem is használtam.

Az imént dobta el, de máris a kockás inge zsebében keresett újabb cigiért. Kérdőn nézett rám, de én még nem dohányoztam, így hát eltette a szárnyas gall sisakkal díszített paklit, előkotort a farmerja zsebéből egy skatulya gyufát, és szép nyugodtan rágyújtott.

Anyád mondta anyámnak, mondta, és a fejem fölé fújta a füstöt. Azt is mondta, hogy ma éjjel bulizni mennek. Meglepődtem, hogy a nagyanyád nyitott ajtót.

Indián anyja ápolónő volt. Barna bőrű, mosolygós és terebélyes asszony. Egyedül nevelte a fiát, akit különben nem kellett és nem lehetett nevelni, mert a nagydarab, szelíd fiú sokat csavargott, sokat focizott, sokat olvasott, sokféle zenét hallgatott, mégis sokat segített az anyjának.

Mi lesz? Számíthatok rád?

Hová kellene menni?

Az erdőbe. Fel az akasztott ember sziklájához.

Tutira feleljtsd el. Nem megyek.

Félsz?

Nem, Indián, nem félek, az erdőben sose félek, de a Cenk-villából jövök, ahol féltem. Igazából még most is rendesen be vagyok szarva.

Bemásztál? Éjszaka? Egyedül?

Úgy nézett rám, mint aki nem tudja, hogy elhiszi-e, amit hall. Hosszú haja nedvesen fénylett.

Megyek, mondtam. Éhes vagyok, eláztam, aludni akarok.

Nem szólt semmit, csak bámult az arcomba.

Mi van? Min gondolkodsz?

Beleszívott a cigijébe, hosszan bent tartotta, majd kifújta a füstöt.

Ja, mondta. Gondolkodok. Vakmerő vagy. Nem valami kiscsajnál voltál? Tényleg onnan jössz?

Nem feleltem.

Oké, mondta. Elég szarul nézel ki. Még mindig bámult, elismerően megcsóválta a fejét. Az egy veszélyes hely. Kurvára veszélyes.

Miért?

Nem tudod?

Nemet intettem.

Csavargók miatt. Gyilkosok is éjszakáztak már ott.

Úgy szívta a cigit, hogy már csak azért sem tudtam elindulni haza, látni akartam, ahogy a hüvelyk és a mutatóujja hegyével tartva újra és újra megszívja a szűrőtlen Gauloises csipetnyi végét, míg az ajkára nem ég.

Máskor elmeséled, pöckölte el a dekket, csodálattal követtem nyomon a gyönyörű repülést, a kozmikus szikraesőt. Máskor majd elmondod. Kíváncsi vagyok. Igazán. Most azonban más dolgom van. Fontos.

Mi a jó bűdös francot akarsz te éjjel az akasztott ember sziklájánál?

Adsz lámpát vagy nem adsz? Ígérem, vigyázok rá.

Mire kell?

Nem akarod tudni. Hidd el, nem akarod.

Akkor nem adom.

Jól van, te nyavalyás. El akarok temetni valamit.

Mit?

Egy kutyát.

Éjjel? És éppen ott?

Igen, éjjel és ott. Akarsz még valamit?

Milyen kutyát?

Hozd a lámpát és megmondom.

Az eső elállt, a hold előbújt a felhők mögül és olyan sárga volt, mint a mesekönyvekben. A földszinti ablakban, ahol a Berkesiék laktak, akiknek két lányuk volt, a Katiba viszonylag sűrűn belezügtam, fény gyúlt a fürdőszoba ablakukban, ezen egy picit elméláztam, hogy talán a Kati fog pisilni épp, pedig biztos az apjuk volt, aki sofőr léteére masszívan piált, és tényleg nem Kati volt, hanem a faterja, mert mielőtt a csobogás felhangzott volna, előtte mélyen és recsegősen harákkolt, aztán köpött egyet. Felmentem a lámpáért, és közben azt mondogattam magamban, hogy „ez csak egy lámpa, drága lámpa ugyan, kurva sokáig spóroltam rá, és iszonyúan profi lámpa, négyszáz méter mélységig vízálló, de mégis csak egy kurva lámpa, míg az ember meg ember, és a döglött kutyát meg el kell ásni”, és nagyanyám úgy fogadott, mintha nem is éjszaka, hanem vasárnap lett volna, a délelőtti matinéről evett volna haza a fene, és persze megkérdezte, hogy éhes vagyok-e, és hiába mondtam, hogy nem vagyok éhes, elmondta, hogy a tűzhelyen talállok lecsót, a hűtőben meg van tegnapi maradt kovászos uborka, mert a nagymamám kenyérrel ette a görögdinnyét, és ha olyanja volt, lekvárt rakott a krumplistésztára. Levittem és odaadtam a lámpát Indiánnak, aki elmesélte, hogy a csaja apja felakasztotta a csaja kutyáját, büntetésből, mindegy, miért, ő inkább bosszúnak nevezné, mondta Indián, szerinte azért, hogy fájdalmat okozzon a saját lányának. Valahol az akasztott ember sziklájánál akasztotta fel, és a csaja megkérte Indiánt, hogy keresse meg és temesse el, és amikor azt mondta, hogy rendben, holnap megkeresi és eltemeti a kutyát, akkor a lány sírni kezdett, hogy mi van, ha nem fulladt meg rendesen, ha órák óta fuldoklik, harcol az életéért és reménykedik. Ebbe úgy belelovallta magát, hogy csak sírt és sírt, és akkor Indián inkább kimászott az ablakon a langyos, nyári esőbe, az orgonaillatú sötétbe, nem bírta tovább hallgatni, annyira sajnálta őt, és szerszámokat már szerzett, de rájött, hogy rendes lámpa nélkül sosem találja meg az erdőben a kutyát, rendes lámpa nélkül még esélye sincs, és ezért jött el hozzánk.

Megmutattam, hogyan működik, és már indult a hóna alatt az én kurva drága Seiko bűvárlámpámmal, amikor még eszébe jutott valami.

Nagymamád megkínált pogácsával, aztán megkérdezte, tudok-e valamit arról, hogy milyenek Romániában a börtönök. Megígértem neki, hogy majd tájékozódok, és ha megtudok valamit, őt is tájékoztatom.

Egész éjjel nem tudtam elaludni, forgolódtam az ágyamban. Olyasmin járt az eszem, amin addig sosem. Hogy a nagyanyám kicsoda. Meg hogy olyan öreg, hogy talán már semmi köze ahhoz a valakihez, akinek a nevét viseli. Elesettnek és tudatlannak éreztem magam. Csodáltam Indiánt, nem a Caporal miatt, hanem hogy a csaja bunkó apja felakasztotta a lánya kutyáját, és azt neki kell elásnia. Hogy vele ilyesmi történnek. Meg hogy nincs apja. Meg hogy különleges szavakat használ, amilyen az azonban, az igazán meg a tájékoztatom. Meg azért is, hogy bármikor, ha kedve szottyán, nekiáll éjszaka mászkálni az esőben és megvárni engem. És ettől az egésztől az ő élete valahogy igazabb, mint az enyém. Volt még valami. Éppen olyan fontos, mint az eddigiek. Meglepett, sőt inkább megrendített, hogy megtalálta a hangot nagyanyámmal, akiről én addig semmit sem gondoltam, elfogadtam úgy és olyannak, amilyen, ahogy a kórház kerítését és hatalmas jegenyéit is elfogadtam olyanoknak, amilyenek, és nem gondolkodtam el rajtuk. Az viszont, hogy Indián együtt pogácsázott a nagyanyámmal, aztán megígérte, hogy tájékozódik a romániai börtönhelyzetről, majd beszámol neki mindarról, amit megtudott, hát az elgondolkodtatott. Azt hiszem, megrázó volt a felismerés, hogy nagyanyámból talán már csak a neve maradt meg ugyanannak, ami ő korábban volt, és bizonyos életkorokban az emberek nevét meg kéne változtatni, amikor már semmi közük ahhoz, akik voltak, és akiknek a nevét még mindig viselik. Miközben azt is beláttam, hogy léteznek olyan emberek, magam is ismertem jó pár ilyet, akikről nem tudtam elképzelni, hogy csak egy körömpiszoknyit is megváltozzanak, még ha százhusz évet élnek is.

Nagyanyám dolga annyira felizgatott, hogy végképp nem tudtam aludni. Minél inkább akartam, annál kevésbé sikerült. A Cenk-villa csavargói, akikre Indián célzott, kicsit megnyugtatót ugyan, de a pokoli hangokra nem adott kielégítő magyarázatot, és akkor még a felakasztott kutya is. De talán ezeknél is rosszabb volt az a gondolat, hogy a nagyanyám olyan öreg, hogy talán már nem is tudja, hogy ki ő. Nem azért, mert bolond volna, hanem mert olyan régen él már, hogy nem is emlékszik rá, ki volt és mi mindenre vágott.

Feküdtem az ágyamban és hallgattam, ahogy nagyanyám a nagyszobában járkal fel és alá. Aztán hallottam, hogy kinyitja a fürdőszoba ajtaját és megnyitja a kád csapját. Semmi különös nem volt ebben, mert nagyanyám más időben élt, mint általában az emberek. Neki saját ideje volt. Akkor kelt és feküdt, akkor volt ébren és akkor aludt, amikor eszébe jutott. Nem törődött az idővel. Ha elfáradt vagy elálmosodott, fényes délben ágyba bújt, de ha nem volt hozzá kedve, akkor egész éjjel szemhunyasnyit sem aludt, föl és alá masírozott a lakásban, kísértetiesen nyiszorgatva a parkettát. Szinte sosem láttam ülni. Kizárólag akkor ült le, akkor se mindig, ha evett. Ő maga nem főzött, nem kötögetett, nem olvasott. Sosem láttam a kezében könyvet vagy újságot. Egész nap a rádiót hallgatta. Volt egy kicsi rádiója, amit a fülére szorított, és úgy masírozott a nyiszorgó parketten. Nem ám a pletykák érdekelték, nem a rádiójátékok vagy az időjárás-jelentés. Nagyanyám a nemzetközi politikára specializálódott, és az USA meg a Szovjetunió szövvényes külpolitikája kizárólag abból a szempontból érdekelte, hogy az milyen hatással lehet a romániai belpolitikára. Ugyanis a nagyobbik lánya, anyám nővére Erdélyben élt. Nagyanyám napra kész volt a diplomáciában, ő tudta meg először, ha egy angol vagy francia külügyminiszter szexbotrányba keveredett és lemondott, vagy ha valamely állam fegyveres erővel valamely más államra tört. Egész nap lótot-futott a lakásban, hallgatta a kicsi rádióját, ha megéhezett, evett valamit, tökmindegy volt neki, hogy mikor és mit, ha elfáradt vagy elálmosodott, vagy apám rászólt, hogy „mama, az ég szerelmére, ne nyöszörgesse már azt a kurva parkettát, mert nem tudok dolgozni”, akkor lefeküdt aludni, mindegy, hogy éjjel vagy nappal volt. És állandóan agyalt. Elképzelt dolgokat. Elképzelni sem tudtam, mi mindent képzelt el, mi minden járhat a fejében, míg elő nem állt azzal, amit kisütött, és ami leggyakrabban valami borzasztó katasztrófa előérzete volt, ami a Romániában élő rokonainkat sújtja majd.

Amikor nagyanyám megnyitotta a csapot, kimásztam az ágyból, kilopóztam a szobámból, bemásztam az előszobai asztal alá, és meglestem, ahogy zuhanyozik. Vékonyka öregasszony volt, szinte csontváz, és azon a csontvázon redőkben, gyűrött, fehér lebernyegekként lógott a bőr, és meglepetten állapítom meg, hogy a kölyök, aki voltam, semmi visszataszítót nem talált a látványban, viszont a nagyanyja meztelenségéből ébresztette rá arra, hogy minden embernek, a legöregebbeknek

is, saját világuk van, és minden ember, az idegenek és a távoli rokonok, a kicsik és a legvénebbek is léteznek, és mindig léteznek, akkor is léteznek, amikor nem látja őket, egészen addig, amíg el nem múlnak, amíg meg nem halnak. Erről aztán valami más is eszébe jutott, talán korábban is tudta, de nem fogalmazta meg, és így belegondolva meglepő volt, de legalább is olyan, amin megint törhette a fejét: hogy a szülei élete nem az övé. Az más élet. A szülei sajátja. Csak az övék. És ez elválasztja őket, a szüleit és őt, elválasztja egymástól. Ami részben jó, de azért aggasztó is. Nem tudhatta például, hogy az apja, abban a saját életében, amiben ő nem volt és nincs benne, mert még nem is élt, vagy mert nem volt ott, abban a saját életében az apja vajon kicsoda. Akkor is ugyanaz az ember, akinek ő ismeri?

Haláli történet, mondta Titi, amikor beszámoltam neki arról a végtelen hosszúnak tűnő éjszakáról. Apám szobájában hevertünk a szőnyegen. Barátom ismét tudott mozdulni, mert az apja ugyan továbbra is álló nap a Török kocsmájában búsongott a saját és a felesége balsorsán, ám a húga megérkezett a fővárosból, és ideiglenesen magához ragadta Hugit, Titinek csak a nyulak lelki és fizikai jólétére kellett továbbra is felügyelni, amit hathatós segítségemmel, kirázott a kisujjából. Lófrálhattunk volna valahol az erdőben is, de szerettük azt a hatalmas szőnyeget apám íróasztala előtt, és ha nem tartózkodott otthon, ami sűrűn előfordult olyankor, amikor valami nagyobb munkát, drámát vagy fordítást befejezett, ha eltűzött a városba, hogy, anyám szavaival, „a világot váltsa a többi lumpolni mindig kész világmegváltó haverjaival”, akkor mi szívesen heverésztünk azon a böhömnagy mintás szőnyegen. Kiöntöttük a dobozaikból a katonáinkat, római légiósokat, lassús cowboyokat és tomahawkos indiánokat, kopjafás lovagokat, nyakvédős kepijű francia idegenlégiósokat, második világháborús amerikai és német katonákat, hogy aztán órákig osztozzunk és állítgassuk a különböző seregtesteket.

Szemét vagy, mondta Titi megrovóan. Mocsok szemét vagy, de ez akkor is haláli történet. Biztos megerőszakoltak valakit. Te meg a frászt hoztad rájuk. Úgy megijesztetted őket, hogy azóta is ész nélkül rohannak.

Nem vitatkoztam vele, pedig akkor még nem tudtam, amit néhány nappal később anyám elcsípett szavaiból raktam össze. Nem hozzám beszélt, apámnak mondott valamit, talán vigyázva is, hogy ne értsem.

Szavaiból az derült ki, hogy azt a zavart lányt, akit látásból én is ismertem az autóbusról, azt a szőke lányt a szülei, ugyancsak zavart emberek, együtt kísérték be a kórházba, és anyám szerint a lány a vizsgálat alatt, ami kiterjedt a genitáliákra is, olyan kísérteties hangokat adott ki, mint egy sebzett állat.

Hanyatt hevertünk apám szőnyegén, odakünn tűzött a nap, a kitárt ablakon tücsökciripelés és kaszált fű illata ömlött a szobába, lópatkók csattogtak, és én tudtam, hogy nem az öreg Mátyás szekere az, hanem a cigány fuvaros, Tintoretto gumikerekű kocsija. A macska odabújt hozzám, aztán a mellemre feküdt és dorombolni meg dagasztani kezdett.

Apád ezt a kurva sok könyvet mind el is olvasta?

Rápillantottam a földtől a mennyezetig érő polcra, a Nagy Képes Világtörténet meg a Weltall und Menschheit aranyozott gerincű köteteire.

Ja, feleltem végül. Azt hiszem.

Titi hallgatott, én is hallgattam, csak a macska dorombolt és a tücskök ciripeltek, a lópatkók egyre távolabbról csörömpöltek, aztán Titi mégis megszólalt.

Haláli, hogy mi minden belefér egy éjszakába.

*Illés szekere, 2016
(100 x 120 cm, olaj, vászon)*